

POSTANOWIENIE

Dnia 9 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania R. G. i J. G.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
o ustalenie obowiązku ubezpieczenia społecznego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 9
marca 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 9 stycznia 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża odwołujących się kosztami pełnomocnika organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 9 stycznia 2020 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z odwołania R. G. i J. G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w (...) – oddalił apelacje płatnika składek i ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 1 kwietnia 2019 r., sygn. akt VI U (...), w którym Sąd Okręgowy oddalił odwołania ubezpieczonej R. G. oraz płatnika J. G. od decyzji z dnia 2 września 2016 r., w której ZUS Oddział w S. na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.) stwierdził, że R.G. jako pracownik u płatnika składek J.G., nie podlega obowiązkowo

ubezpieceniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 5 września 2015 r.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego ubezpieczona i płatnik zaskarżyli skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W ocenie autora skargi kasacyjnej skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ „Sąd Apelacyjny uznał wprost, iż ubezpieczona faktycznie i rzeczywiście wykonywała obowiązki pracownicze, w szczególności „czynności doradcze” (str. 19) oraz aktywnie uczestniczyła w prowadzeniu działalności gospodarczej płatnika J. G. (str. 21), pomagała w prowadzeniu działalności gospodarczej płatnika, a *de facto* prowadziła tę działalność oraz rzeczywiście wykonywała wszelkie czynności (str. 22) oraz wykonywała czynności na rzecz płatnika składek (str. 23), które świadczyła w ramach jej podporządkowania organizacyjnego poprzez powierzenie jej obowiązków m.in. polegających na koordynowaniu pracy, wydawaniu poleceń pracownikom, kierowaniu formą odbywało się poza reżimem stosunku pracy. Na fakt świadczenia przez ubezpieczoną pracy wskazują zarówno: świadkowie, dokumenty związane z zatrudnieniem, jak również dokumenty związane z wykonywaniem obowiązków pracowniczych, np. w PUP. Pokreślić należy również, iż sposób wykonywania czynności pracowniczych przez ubezpieczoną wynikał z obiektywnych uwarunkowań gospodarczych jak również jej osobistych (zdrowotnych, które zostały zweryfikowane jako rzeczywiste przez ZUS)”.

Wskazano, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, które – w ocenie autora skargi – polega na konieczności oceny i wykładni pojęcia „podporządkowania pracowniczego” w firmach rodzinnych (np. między pełnoletnim dzieckiem i rodzicem lub rodzeństwem), które ze swojej istoty znacznie różnią się od firm *stricto* komercyjnych, a w konsekwencji wykładnia tego pojęcia musi uwzględniać specyficzne uwarunkowania funkcjonowania takich firm, podobnie jak ma to miejsce w przypadku umów o pracę członków zarządów spółek kapitałowych i w zasadzie sprowadza się do kwestii podporządkowania organizacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie, w przypadku przyjęcia

skargi do rozpoznania, o oddalenie skargi kasacyjnej w całości, a także o zasądzenie od strony powodowej solidarnie na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna strony skarżącej nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że strona skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W świetle utrwalonego już orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia

prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243).

Uwzględniając przedstawione założenia interpretacyjne należy stwierdzić, że autor rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przedstawia istotnego zagadnienia prawnego sprawy w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przede wszystkim w uzasadnieniu wniosku nie zawarto odpowiedniej jurydycznej argumentacji wykazującej, że w sprawie rzeczywiście występuje przyczyna przyjęcia skargi do rozpoznania określona w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Postawiona – zacytowana wyżej – kwestia sprowadza się w istocie do prostego negowania stanowiska zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]. Zasadnicza wadliwość prezentowanego problemu polega na tym, że został on oparty na

założeniach eksponujących jakiś element stanu faktycznego sprawy bez uwzględnienia pozostałych – ustalonych w sprawie – okoliczności faktycznych.

Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazał, że strony umowy w żaden sposób nie zdołały potwierdzić, jakoby płatnik składek wydawał polecenia ubezpieczonej czy w jakikolwiek inny sposób kontrolował jej pracę, co świadczyłoby o istnieniu podporządkowania pracowniczego między stronami spornej umowy. Wręcz przeciwnie, to ubezpieczona była osobą decyzyjną, posiadała doświadczenie w prowadzeniu tożsamej działalności i to ona wskazywała na konieczność podejmowania określonych działań, a założenie działalności gospodarczej przez J. G. miało na celu wyłącznie umożliwienie ubezpieczonej dalszego prowadzenia usług na rzecz konkurujących ze sobą banków. Gdyby nie zakazy konkurencji i niemożność dalszego prowadzenia placówek bankowych samodzielnie przez R. G. prawdopodobnie J. G. w ogóle nie musiałby działalności zakładać. Brak jest jakichkolwiek przesłanek do tego, aby przyjąć, że ubezpieczona wykonywała czynności pod nadzorem pracodawcy, do jakiego zobowiązuje art. 22 § 1 k.p. - warunki pracy świadczonej przez R. G. wskazują co prawda na jej podporządkowanie organizacyjne przez powierzenie obowiązków polegających m.in. na koordynowaniu pracy, wydawaniu poleceń pracownikom, kierowaniu firmą, w ustalonym stanie faktycznym brak jest jednak elementu osobistego podporządkowania pracowniczego. W ocenie Sądu Apelacyjnego, z oczywistych względów, których nie sposób pominąć - takich jak powiązania osobiste, rodzinne i finansowe, a także wymogi narzucone przez banki - pomiędzy R. G. oraz J. G. nie istniała typowa relacja podporządkowania pracowniczego, charakteryzująca stosunek pracy. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie potwierdza w jakikolwiek sposób, aby płatnik kierował pracą wnioskodawczyny, w szczególności, aby wskazywał na konkretne zadania do realizacji, modyfikował je, z uwagi na ilość i wyniki pracy dotychczas wykonanej oraz aby określał konkretne terminy wykonania poszczególnych zadań. Jest to istotne, jeżeli uwzględni się, że zatrudnienie pracownicze odwołuje się do staranności, a nie rezultatu. Wykonywanie przez ubezpieczoną na rzecz płatnika składek pewnych czynności następowało nie w ramach stosunku pracy, lecz co najwyżej stosunku cywilnoprawnego lub nawet tylko pomocy udzielanej osobie najbliższej.

Autor skargi – ignorując stanowisko zaskarżonego wyroku tak w zakresie jego podstawy faktycznej jak i oceny prawnej spornej w sprawie kwestii – nie przedstawił przekonującej argumentacji polemicznej, którą wykazałby, że w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK

227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Autor skargi twierdzenia o oczywistej zasadności jego skargi kasacyjnej ogranicza do przedstawienia szeregu okoliczności faktycznych, które mają świadczyć o tym, że ubezpieczona wykonywała czynności w ramach pracowniczego zatrudnienia. W twierdzeniach wniosku nie uwzględnia się stanowiska zaskarżonego wyroku w zakresie oceny spornej w sprawie kwestii, oceny przedstawionej szeroko w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) Nie uwzględnia także podstawy faktycznej ustalonej w oparciu o obszerne postępowanie dowodowe i dokładną analizę stanu faktycznego sprawy. Poza prostym zaprzeczeniem stanowisku zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w uzasadnieniu wniosku nie przedstawiono argumentacji, którą autor skargi wykazałby walor oczywistej zasadności jego skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (pkt 1.). Rozstrzygnięcie zawarte w pkt 2. niniejszego postanowienia ma podstawę w art. 102 k.p.c.